

Hassas Konular

Kosova'nın Bağımsızlığının Kafkasya'ya Etkisi

Ufuk Tavkul

29 Şubat 2008

17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı olarak bağımsızlığını ilân eden Kosova, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Türkiye ve çeşitli Batılı devletler tarafından resmen tanındı. Ancak kendi sınırları içinde etnik problemler ve azınlıklar meseleleriyle uğraşan bazı Avrupa devletleri Kosova'nın bağımsızlığını tanımayacaklarını açıkladılar. Bunlardan biri Bask etnik sorunuyla karşı karşıya bulunan İspanya, diğeri ise Slovakya idi. Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya da bu kararın emsal teşkil edeceği korkusuyla, Kosova'nın bağımsızlık ilânının hukuk dışı olduğunu bildirdiler.

Rusya Federasyonu başkanı V. Putin, bağımsızlık ilânı öncesinde Kosova'nın bu kararına karşı çıkarken, Avrupa Birliği devletlerini çifte standart uygulamakla suçladı ve onları 40 yıldır K.K.T.C'yi tanımadıkları için ahlâksızlıkla itham etti. Putin'in bu sözlerinin ardında Sırp'ları himaye eden bir Slav milliyetçiliğinin derin izleri hissedilmekle birlikte, açıkça itiraf edemediği başka siyasî planlarının da olduğu bilinmektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Kafkasya'da ortaya çıkan etnik sorunlar ve bağımsızlık hareketleri bir çözüme kavuşturulmadan günümüze kadar gelmiştir. Bunlardan birincisi, Kosova gibi Rusya Federasyonu'ndan bağımsızlığını ilân eden, ancak dünyada hiçbir devlet tarafından tanınmadığı gibi Rusya'nın işgaline uğrayan Çeçenistan meselesidir. Çeçenistan meselesi Rusya Federasyonu'nun bir iç siyasî problemi olarak dünya devletlerinin gündeminden düşmüştür. Yakın gelecekte bir çözüme kavuşması zor görünmektedir.

Kafkaslarda Kosova ile paralellik gösteren iki problemlilik bölge bulunmaktadır. Bunlar, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Kafkas Ötesindeki Gürcistan devletinin sınırları içinde kalmış olan iki etnik topluluğun yaşamakta oldukları Abhazya Özerk Cumhuriyeti ile Güney Osetya Özerk Bölgesi'dir.

Her iki bölgede yaşamakta olan Abhaz ve Oset halkları Kafkasya Halkları grubuna dâhil olan etnik topluluklardandır ve Rusya Federasyonu'nun Kafkasya bölgesindeki halklarla etnik, tarihî ve kültürel yönlerden bir bütün teşkil etmektedirler.

11 Mayıs 1918 tarihinde Çarlık Rusyası'ndan bağımsızlıklarını ilân eden Adige (Çerkes), Abhaz-Abaza, Karaçay-Malkar, Oset, Çeçen-İnguş, Avar, Lezgi, Lak, Kumuk, Dargı, Tabasaran gibi Kafkasya halklarının bir araya gelerek kurdukları Birleşik Kafkasya Cumhuriyeti'ne dâhil olan Abhazlar, bu devletin Bolşevikler tarafından yıkılmasının ardından, Güney Osetyalılarla birlikte Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti idaresi altına alındılar ve kendilerine ayrılan sözde özerk bölgelerde yaşamaya başladılar. Onlarla ortak tarihi ve kültürü paylaşan diğer Kafkasya halkları ise Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti sınırları içine alınan sözde özerk bölge ve cumhuriyetlerde yaşamaya devam ettiler. Ancak Sovyetler Birliği yönetimi boyunca Abhazlar ve Güney Osetyalılar, kuzeyde yaşamakta olan akraba halklarla bir birlik oluşturdular.

Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girdiği Gorbaçev döneminde Abhazlar Gürcistan'dan ayrılmak için siyasî hareketlerini başlattılar. Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Konseyi, Abhaz Devleti'nin korunması hedefiyle, 25 Ağustos 1990 tarihinde 'Abhazya Devlet Egemenliği Bildirisi'ni ve 'Abhazya'nın devlet yapısının korunmasının yasal garantisini' olarak bir karar kabul etti. Bu karar Gürcistan SSC Yüksek Konseyi tarafından alınan 'Abhazya'nın Gürcistan bünyesine dâhil edilmesi' kararının yasal dayanağını ortadan kaldırarak, Abhazya'nın bağımsızlığının yolunu açtı. Sovyetler Birliği'nin resmen dağılmasının ardından Abhazya Yüksek Konseyi 23 Temmuz 1992'de Abhazya'nın uluslararası haklara sahip, bağımsız bir devlet olduğunu ilân etti. Bunun üzerine Abhazya ile Gürcistan arasında savaş çıktı. Bu savaşta Kafkasya halkları, başta Çeçenler olmak üzere Abhazların

safında Gürcülere karşı savaştılar. Rusya Federasyonu da bu savaşta açıkça Abhazya'nın yanında yer aldı. Ateşkes sonrasında Abhazya Cumhuriyeti Parlamentosu Abhazya anayasasını kabul etti. 12 Ekim 1999'daki referandumda da Abhaz halkının yaklaşık % 98'i bağımsızlıktan yana oy kullandı. Fakat Gürcistan ve Birleşmiş Milletler bu kararı kabul etmedi.

Bu arada, Gürcistan'ın kuzeyinde, Kafkas Dağları'nın güney eteklerinde yaşamakta olan Osetler de, Gürcistan'dan ayrılarak Rusya Federasyonu'na bağlı Kuzey Osetya Cumhuriyeti'ndeki akrabaları ile birleşme çabası içine girdiler. Gürcistan bu etnik ve siyasî hareketi toprak bütünlüğüne bir tehdit olarak algıladı ve şiddetle karşı çıktı.

Kafkas dağları üzerinden aşan tek karayolu Kuzey Osetya-Güney Osetya ya da bir anlamda Rusya-Gürcistan sınırındaki Daryal geçidinden geçmektedir ve bu bölgenin kontrolü Güney Osetyalıların elindedir. Buradan geçen yol Gürcistan'ın başkenti Tiflis'e ulaşan ticarî ve stratejik bir yoldur. Güney Osetya meselesinin yeniden alevlenmesi hâlinde Gürcistan yönetimi bu yolu ulaşımına kapayarak hem Güney Osetyalıları dış dünyadan tecrit edilmiş bir hâlde bırakabilir hem de Rusya'nın Tiflis üzerinden güneye incek ticarî-ekonomik ulaşımını engelleyebilir. Bu bakımdan Güney Osetya'nın Gürcistan'dan bağımsızlığını tanımak Rusya'nın stratejik menfaatleri açısından pek yarar sağlayacak gibi görünmemektedir.

Ancak Rusya açısından Abhazya'nın jeopolitik ve jeostratejik önemi aşikârdır. Gürcistan'dan bağımsızlığını elde edecek olan Abhazya'nın Rusya'nın güdümüne gireceği ve Karadeniz kıyılarında en önemli müttefiki olacağı bilinmektedir. Bu bakımdan, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan Batılı ülkelere karşı bir misilleme olarak, Putin'in giderayak Abhazya'nın muhtemel bağımsızlık ilânını tanıyabileceği ihtimal dâhilindedir.

Kosova'nın bağımsızlık ilânını kendileri için büyük bir fırsat olarak değerlendiren Abhazya ve Güney Osetya halklarının temsilcileri Rusya ile temaslarını sıkılaştırdılar. Moskova'ya gelen Abhazya ve Güney Osetya Devlet Başkanları Sergey Bagapş ve Eduard Kokoyti, yakında bağımsızlıklarının tanınması için Rusya Federasyonu, Bağımsız Devletler Topluluğu ve diğer uluslar arası örgütlere başvuracaklarını bildirdiler. Bağımsızlık yolunda kendilerini birçok siyasî engelin özellikle de Gürcistan'dan gelecek engellerin beklediğini belirten Abhazya Devlet Başkanı S. Bagapş, bağımsızlık için mücadelelerinin devam edeceğini açıkladı.

Bu gelişmeler Kosova'nın bağımsızlığının ardından Kafkaslarda siyasî mücadelenin alevleneceğini ve özellikle Rusya ile Gürcistan arasında iplerin gerileceğini göstermektedir. Abhazya kadar şanslı olmamakla birlikte Güney Osetya da bağımsızlık yolunda siyasî mücadeleyi bırakmayacağını işaretlerini vermektedir. Ancak Güney Osetya'nın açıkça Rusya ile ittifak içinde olması ve Rusya'ya (Kuzey Osetya Cumhuriyeti'ne) bağlanma tarzında bir siyasî düşünce taşınması, Batılı devletlerin Gürcistan tarafında yer almasına yol açmakta ve Güney Osetya'nın bağımsızlık hayallerini suya düşürmektedir.

NATO'ya girme hazırlığı içinde olan Gürcistan'ın toprak bütünlüğü meselesi Batılı devletler tarafından desteklenirken, Kosova'nın bağımsızlığını kendileri için emsal kabul eden Abhazya ve Güney Osetya'nın Rusya'yı hemen kendi yanlarında bulamayabileceklerinin işaretleri de ortaya çıkmaktadır. Nitekim Rusya Dışişleri Bakanlığı'nın Moskova'da Abhazya ve Güney Osetya Devlet Başkanları ile yaptıkları görüşmenin ardından, Kosova'nın tek taraflı tanınmasının Rusya'yı Abhazya ve Güney Osetya konusunda politika değişikliğine zorlayabileceğini bildirmesi dikkati çekti. Ancak açıklamada iki 'de facto' bağımsız ülkenin tanınacağına dair bir ifade yer almazken, Rusya'nın Gürcistan ile sorununun barışçı yollardan çözümünden yana olduğu mesajı göze çarpmaktaydı.

Gürcistan'ın da Kosova'nın bağımsızlığını tanımaması, kendi sınırları içindeki bağımsızlık hareketlerine ne yönde yaklaşacağını ipuçlarını vermektedir. Rusya'nın desteğine sahip Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık ilânının şansı ve geleceği, Batılı devletlerin desteğini almış olan Gürcistan'ın elinde değil, ABD ve AB ülkelerinin elinde gibi görünmektedir.

Ufuk Tavkul, Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü öğretim üyesi; KÖKSAY Kırım-Kafkasya Araştırmaları Enstitüsü Yönetim Kurulu Üyesidir.

KÖKSAY E-Bülteni, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAY) tarafından çıkarılmaktadır. KÖKSAY bağımsız ve bağlantısız, günlük siyasî konumu olmayan bir kurumdur; merkezine Türkiye ve Türk dünyasını alarak araştırmalarını ulusal ve uluslar arası sosyal, siyasî ve stratejik konulara yoğunlaştırır, araştırma ve incelemeler yapar. Dolayısıyla, bu yayında ifade edilen bütün görüşler, değerlendirmeler ve varılan sonuçlar yalnızca yazarlarına aittir.

© 2008, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı. Bütün hakları saklıdır.